

X “Xudafərin harayından qalan mən!..” XUDAFƏRİN

Qəzet 1932-ci ildən çıxır № 3-4 (6823-6824) 7 aprel 2020-ci il Cəbrayıl RİH-nin orqanı

Prezident İlham Əliyev Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında tibbi maska istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva aprelin 6-da Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında "Bakı Tekstil Fabriki" MMC tərəfindən yaradılan tibbi maska istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak ediblər.

Müəssisə ilə tanışlıqdan sonra Prezident İlham Əliyev Azərbaycan xalqına müraciət edib.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbarov və "Bakı Tekstil Fabriki" MMC-nin rəhbəri Səkinə Babayeva dövlətimizin başçısına və birinci xanımına müəssisə haqqında məlumat verdilər.

Müəssisə ilə tanışlıqdan sonra dövlətimizin başçısı Azərbaycan xalqına müraciət edib.

"Bu gün ölkəmizdə tibbi maska istehsalı başlayır. Bu, çox əlamətdar hadisədir. Çünki indi dünyanın bir çox ölkələrində tibbi maska çatışmazlığı var, o cümlədən Azərbaycanda və biz bu sahədə daim idxaldan asılı idik. Amma indiki şəraitə nəzərə alaraq qısa müddətdə, cəmi iki həftə ərzində yerli istehsal təşkil edildi. Burada sahibkarların böyük rolu vardır, eyni zamanda, Azərbaycan dövləti də öz maliyyə dəstəyini göstərmişdir. Beləliklə, qısa müddət ərzində yeni müasir istehsalat sahəsi yaradılmışdır və bu, bizə imkan verəcək ki, özümüzü tibbi maskalarla böyük dərəcədə təmin edək.

Bildiyiniz kimi, koronavirusla mübarizədə maskalardan istifadə xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Qeyd etdiyim kimi, indi dünyanın bir çox ölkələrində bu sahədə problemlər yaşanır. Azərbaycanda da qıtlıq yaranmışdır və bəzi hallarda apteklərdə tibbi maskalar yoxdur. Ona görə bu istehsal bizə imkan verəcək ki, özümüzü təmin edək və koronavirusla mübarizə başa çatandan sonra da Azərbaycan artıq idxaldan asılı olmayacaq.

Eyni zamanda, bu gün Azərbaycanda dezinfeksiya vasitələrinin istehsalı da təşkil edilib. Bu da qısa müddət ərzində ərşəyə gəlmiş bir məsələdir. Amma burada üstünlüyümüzə ondan ibarət idi ki, ölkəmizdə bir neçə spirt zavodu var və bu spirt zavodlarında dezinfeksiya vasitələri istehsal edilməyə başlanmışdır və artıq satışa verilir. Beləliklə, mübarizəni daha da səmərəli şəkildə aparmaq üçün dəfələrlə qeyd olunub ki, vətəndaşlar da-

ha da məsuliyyətli olmalıdırlar və şəxsi gigiyenasına fikir verməlidirlər. Ancaq bunu təmin etmək üçün vasitələr olmalıdır və bu gün bu vasitələr artıq bazara təqdim edilir - tibbi maskalar və dezinfeksiya vasitələri.

İndi əsas məsələlərdən biri də odur ki, apteklərdə və digər ticarət yerlərində süni qiymət artımı olmasın. Çünki maska qıtlığı artıq süni qiymət artımına da gətirib çıxarmışdır və bəzi hallarda maskaları altından satırdılar. Bu hallara qətiyyətlə yol vermək olmaz və müvafiq dövlət qurumları çox ciddi nəzarət mexanizmi tətbiq etməlidirlər. Əgər süni qiymət artımı olarsa, bu işdə əli olan şəxslər ciddi cəzalandırılacaq. Çünki indiki pandemiya şəraitində belə addımlar xəyanət kimi qəbul ediləcək.

Tibbi maska və dezinfeksiya vasitələrinin istehsalı bir daha onu göstərir ki, Azərbaycanda yaradılmış infrastruktur imkan verir, biz qısa müddət ərzində lazım olan istehsalat sahələrinin təşkilində uğur qazana bilərik. Təsəvvürü deyil ki, bu istehsal müəssisəsi Sumqayıtda yerləşən Kimya Sənaye Parkının ərazisində təşkil edilib. Bu park mənim təşəbbüslə yaradılıb və artıq burada bir çox müəssisələr fəaliyyət göstərir. Bu müəssisələr bizim qeyri-neft iqtisadiyyatımıza da böyük töhfə verir. Eyni zamanda, mövcud kadr potensialı, sahibkarlar sinfinin inkişafı, dövlət və özəl sektorun tərəfdaşlığı, daim dövlət tərəfindən özəl sektora göstərilən dəstək - həm siyasi, həm maddi dəstək, güzəştli kreditlərin verilməsi, bütün bu amillər, yeni vəziyyətə gətirib çıxardı ki, biz vətəndaşlara lazım olan vasitələri qısa müddət ərzində operativ şəkildə istehsal edək və bazara təqdim edək. Mən onu bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, hətta inkişaf etmiş ölkələrdə bu gün maska qıtlığı var. Bizdə alınmış yeni avadanlıq, - bu avadanlığın ikinci xəttinin də gətirilməsi nəzərdə tutulur, - imkan verir ki, avtomatlaşdırılmış rejimə böyük həcmdə, böyük sayda maskalar istehsal olunsun.

Ona görə bugünkü tədbir xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Mən son illər ərzində yüzlərlə, bəlkə də mindən çox sənaye müəssisəsinin açılışında iştirak etmişəm, ancaq bu istehsalat sahəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki bu gün Azərbaycanda istehsal olunan tibbi maskalar və dezinfeksiya vasitələri insanlarımızı qo-

ruyacaq. Bizim də əsas məqsədimiz ondan ibarətdir ki, insanlar bu xəstəliyə yoluxmasın, insanların sağlamlığı təmin edilsin və buna nail olmaq üçün bütün tədbirlər görülmür.

Qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi nəticəsində Azərbaycanda hazırda koronavirus xəstəliyinin yayılması geniş vüsət almayıb. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində gündə yüzlərlə insan vəfat edir və heç bir ölkənin səhiyyə sistemi bu artan xəstələrin müalicəsini tam təşkil edə bilmir. Bu, bizim üçün də bir dərs olmalıdır. Ona görə Azərbaycanda qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi və

vəziyyətə uyğun şəkildə bu addımların atılması bir məqsədi güdürdü ki, biz insanların həyatını, sağlamlığını qoruyaq və bu xəstəliyin Azərbaycanda geniş vüsət almasına imkan verməyək. Bu günə qədər görülmüş bütün tədbirlər öz səmərəsini verdi. Bircə onu demək kifayətdir ki, Azərbaycanda bu günə qədər 45 min test keçirilib. İndi müxtəlif internet resurslarında bütün ölkələrdə həm xəstələrin sayı, həm ölüm hallarının sayı, eyni zamanda, keçirilmiş testlərin sayı göstərilir. Hər bir insan o saytlara girib baxa bilər, Azərbaycan dünyada aparıcı ölkələrdəndir ki, bu qədər test keçirib. Bu, bizə imkan verdi ki, xəstəliyi müəyyən edək, xəstə insanlara operativ tibbi xidmət göstərək və eyni zamanda, özümüzü böyük bəladan qoruya bilərik. Bu günə qədər biz buna müvəffəq olmuşuq. Eyni zamanda, operativ tədbirlərin görülməsi və vəziyyətə uyğun addımların atılması öz səmərəsini göstərmişdir. Aprelin 5-dən qüvvəyə minmiş yeni karantin qaydalarının bir məqsədi var ki, bu xəstəlik Azərbaycanda geniş yayılsın. Aprelin 5-nə qədər vaxtaşırı qəbul edilmiş qərarlar və yeni qaydalar bu məqsədi daşıyır. Mən dəfələrlə bildirmişəm ki, biz həm milli birlik, həm həmrəylik nümayiş etdirmişik və məsuliyyət də nümayiş etdirməliyik. Amma indiki şəraitdə aprelin 5-dən sonra qüvvəyə minmiş qaydaları nəzərə alaraq vətəndaşlar nizam-intizam nümayiş etdirməlidirlər. Çünki bu qaydaları pozanlara qarşı ciddi tədbirlər nəzərdə tutulur və bu tədbirlər artıq tətbiq edilib. Əminəm ki, vətəndaşlar bu qaydalara tam əməl edəcəklər və beləliklə, xəstəlik geniş vüsət almayacaq, biz bu vəziyyətdən az itkilərlə çıxma biləcəyik...

Bir daha demək istəyirəm ki, neft gəlirlərimiz azalıb, ancaq insanların sağlamlığı, təhlükəsizliyi, rahatlığı və rifahı bizim üçün hər şeydən üstündür. Biz bunu bir daha nümayiş etdiririk. Bütün Azərbaycan vətəndaşlarına bir daha çağırış edib demək istəyirəm: Məsuliyyətlə olun, nizam-intizamı, qaydaları pozmayın, özünüzü, uşaqlarınızı, yaxınlarınızı qoruyun ki, biz bu ağır vəziyyətdən az itkilərlə çıxma bilək! Biz birlikdə güclüyük!

(Prezident İlham Əliyevin müraciətindən)

Aprel döyüşlərindən 4 il keçir Haqq ordusunun əsgəriyik!

Mən Cəbrayılda Milli Orduların sıralarında döyüşdüyüm vaxtlarda əsgərlərimiz üçün aylıq divar qəzeti də çıxardırdım. O qəzetin adını "Haqq ordusu" qoymuşdum. Bu adı ümumilikdə Azərbaycan Ordusunun məqsəd və məramına uyğun seçmişdim. Çünki biz əsgərlər orduya haqqı(mızı) müdafiə üçün yolanmışdıq. Ona görə ki, biz kiminsə ərazisinə zorakı hücumlar etmək, işğalçı məqsədləri güdmürdük, biz öz haqqımız olan vətənimizi qorumaq, müdafiə etmək üçün vuruşduq. Haqq işimiz uğrunda cihad qalxmışdıq...

Tanrı da haqqın tərəfindədir. Çünki Allahın adlarından biri də Haqq-təladır. Başqa sözlə, haqqı müdafiə etmək elə Allahın tərəfində olmaq deməkdir. Lakin Allah şeytanə lənət ələsin. Həyatda ələ anlar olur ki, şər güclü çıxır. Biz düşmənlərimizin güclü havadarları sayəsində məğlub edildik. Məcburi köçkün kimi, qaçqın kimi cəlayi-vətən olduq. Arxalı köpek qurd basdı...

Aradan uzun zaman fasiləsi keçdi. 2016-cı ilin apreli gəldi. Quduz düşmənlərimiz yenidən azgınlaşmağa səy göstərdi. Bu dəfə Azərbaycan Ordusu düşməne öz zərbi-dəstini göstərdi. Düşməne öz həddini qandırdı. Bir sıra strateji mövqeləri geri aldıq. O yüksəkliklərin biri də Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə yüksəkliyi oldu. Və bunun sayəsində Cocuq Mərcanlı kəndində camaatımızın ya-

şayızı bərpa olundu. Bu şanlı əməliyyatda haqq bizim tərəfimizdə idi, çünki biz haqq işimiz uğrunda döyüşdük. Bu döyüşlərdə say-seçmə oğullarımızı da şəhid verdik, sağlamlıqlarını itirən igidlərimiz də oldu. Bu döyüşlərdə rayonumuzdan Mahmud Azər oğlu İbrahimov və Ruhin Əşrəf oğlu Qəhrəmanov (ölümündən sonra "İgidliyə görə" medalı ilə təltif olunub) şəhid oldu, Ruhinin qardaşı Qəhrəman isə yaralandı.

2016-cı ilin aprelindeki Azərbaycan Ordusunun bu haqq savaşı bütün dünyaya səs saldı. Şanlı Aprel döyüşləri kimi tarixə qızıl həflərlə yazıldı. Bu döyüş həm də onu göstərdi ki, Azərbaycan əsgəri nəyə qadirdir. Azərbaycan Ordusu öz torpaqlarını düşmənlərdən azad etməyə qadirdir. Çünki haqq nazildir, amma üzülməz deyiblər. Bizim ordumuz haqqın tərəfində olduğu üçün güclüdür. Haqqın tərəfində olmaq isə həm də ədalətin, humanizmin yüksək göstəricisi olmaq deməkdir. Humanistliyin bir missiyası da sülhü qorumaqdır. Sülh yolu ilə torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasını gözləyirik. Əks təqdirdə biz yenə də Haqq Ordusunun əsgərləri kimi haqq savaşına qalxıb, 2016-cı ilin Aprel döyüşlərini daha geniş miqyasda təkrarlamaqla haqqın təntənəsi kimi bütün torpaqlarımızı işğaldan azad edəcəyik!

Şakir Əlifəoğlu

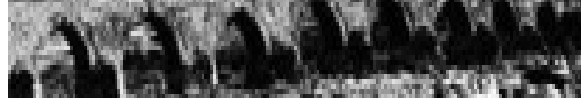
Təbrik edirik!

Ölkə Prezidentinin Sərəncamına əsasən, fevral ayının 9-da Növbədənənar Parlament seçkiləri keçirildi. Bu seçkilərdə 120 saylı Cəbrayıl-Qubadlı seçki dairəsindən olan Yeni Azərbaycan Partiyasının irəli sürdüyü namizəd Ceyhun Valeh oğlu Məmmədov səs çoxluğu qazanaraq Milli Məclisə üzv seçildi.

Bu münasibətlə Ceyhun Məmmədovu təbrik edirik.

seçicilərinin ona bəslədikləri etimadı layiqincə doğrultmasını və deputatlıq fəaliyyətində uğurlar qazanmasını arzulayıyıq!

Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə gücləndirilir

Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və narkomanlıq müasir dünyanı ciddi narahat edən global problemlərdən biridir. Əfsuslar olsun ki, narkomanıya bu gün dünyanın bir çox dövlətlərində dəhşətli bəlaya çevrilməkdədir. Bu bəla həm narkotik istifadəçisinin müxtəlif cinayətlər törətməsinə səbəb olur, həm də cəmiyyətin mənəvi və intellektual potensialının aşınmasına, genofondun tənəzzülünə və digər mənfi hallara gətirib çıxarır. Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi cinayətkarlığın artmasına səbəb olmaqla yanaşı, həm də terrorizmin maliyyə mənbəyi kimi beynəlxalq təhlükəsizliyə əsas təhdidlərdən biri hesab edilir.

Hələ 1997-ci ildə Ümummilli lider Heydər Əliyev BMT-nin Yaxın və Orta Şərqdə Narkotiklərin Qanunsuz Dövriyyəsinə Nəzarət üzrə Yardımcı Komissiyasının 32-ci sessiyasında çıxış edərkən cəmiyyətimizin sağlam inkişafının vacibliyini vurğulayaraq Azərbaycan Respublikasının bu problemin həllində ardıcıl addımlar atacağını və dünya ictimaiyyəti ilə bu məsələdə bir yerdə olacağını bir daha bəyan etmişdir. 1998-ci ildə Azərbaycan Respublikası BMT-nin "Narkotik vasitələr haqqında", 1961-ci ildə "Psixotrop maddələr haqqında" konvensiyalarına qoşulmuşdur. 1999-cu il iyun ayının 18-də "Narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunmuşdur. Bu qanunun başlıca əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı qanunla qadağan edilmişdir.

Azərbaycanda sosial-iqtisadi sabitliyin təmin edilməsi, insanların sağlamlığının, rifahının və mənəvi-əxlaqi dəyərlərinin qorunması məqsədilə narkomanlığa, narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə ümumdövlət vəzifəsi kimi müəyyən edilmişdir. Bu sahədə həyata keçirilən Dövlət proqramları çərçivəsində zəruri qanunvericilik bazası yaradılmış, institusional islahatlar həyata keçirilmiş, Azərbaycan müvafiq beynəlxalq sənədlərə və təşəbbüslərə qoşulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin narkomanlığa və narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizədə dövlət və hüquq-mühafizə orqanlarından konkret nəticələr tələb etməsi bu global problemin ölkəmizdə yayılması təhlükəsinə qarşı Azərbaycanın qe-

tiyyətli mövqeyini əks etdirir. Belə ki, bu problemlə mübarizə üzrə 3 Dövlət Proqramı uğurla icra edilmiş və hazırda 2019-2024-cü illəri əhatə edən 4-cü Dövlət Proqramı icra olunmaqdadır.

"Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2019-2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı"nın məqsədi respublikada narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, antinarkotik təbliğati, ictimai maarifləndirmə işinin əhatəsinin genişləndirilməsi, müasir informasiya texnologiyalarının imkanlarından istifadə olunmaqla narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinin və narkomanlığın yayılmasının maarifləndirmə yolu ilə qarşısının alınması, narkomanlığa düşər olmuş şəxslərin müalicəsi və reabilitasiyası istiqamətində müasir texnologiyaların, yeni üsulların tətbiqi, bu sahədə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq təcrübədən istifadə etməklə ixtisaslaşmış seminarların keçirilməsi və digər genişmiqyaslı məsələlərdən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu ilin 15-17 aprel tarixlərində Bakı şəhərində keçirilməsi ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsi yaradılmış və konfrans ən yüksək səviyyədə təşkil edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Narkomanlığa və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyasının və Amerika Birləşmiş Ştatlarının Ədliyyə Departamentinin Narkotiklərlə Mübarizə Administrasiyasının birgə təşkilatçılığı ilə Bakıda keçirilən Narkotiklərlə Mübarizə üzrə XXXVI Beynəlxalq Konfransda dünyanın 115 ölkəsindən 432 nümayəndə iştirak etmişdir.

Konfransın məqsədi narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və çirkli pulların yuyulması ilə mübarizədə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, müvafiq sahədə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi olmuşdur. Bu konfrans, həmçinin digər dövlətlərlə səmərəli təcrübə mübadiləsinə imkan yaratmışdır.

Beynəlxalq konfrans çərçivəsində narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı mövcud olan müasir mübarizə üsullarından mütəxəssislərin bəhrələnməsinə şərait yaradılmış, eyni zamanda, konfrans işini regional işçi qrupla-

rın müzakirəsi və seminar sessiyaları ilə davam etdirilmişdir.

Dünyada getdikcə daha da intensivləşən iqtisadi inteqrasiya, ticarət və geniş həcmli yükdaşımaların təşkili üçün ölkələr arasında nəqliyyat əlaqələrinin genişlənməsi dünyanın bəzi regionlarında istehsal edilən narkotik vasitələrin digər ölkələrə yayılması ilə müşayiət olunur.

Azərbaycan müasir nəqliyyat infrastrukturuna malik olmaqla beynəlxalq yük daşımalarda Avropa ilə Asiya arasında mühüm tranzit ölkədir. Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı əsas problem də xaricdən ölkə ərazisinə qaçaqmalçılıq yolu ilə gətirilən narkotiklərlə bağlıdır. Bəlli olduğu kimi bu, ilk növbədə Şərqdən Qərbə tranzit baxımından respublikanın əlverişli coğrafi mövqedə yerləşməsi ilə şərtlənir.

Belə ki, 2019-cu ilin 11 ayı ərzində narkotiklərlə mübarizə sahəsində hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən 4140 fakt aşkar edilmişdir ki, onlardan 1360-ı satış, 2454-ü saxlama, 268-i qanunsuz olaraq narkotik xassəli bitkiləri kultivasiya etmə, 58-i isə digərləri təşkil etmişdir. Aşkar edilmiş faktlar üzrə ümumi çəkisi 2 tondan artıq müxtəlif növ narkotik vasitələr və psixotrop maddələr qanunsuz dövriyyədən çıxarılmışdır. Bundan əlavə, 330 kq prekursor, 12 kq 620 qr güclü təsir edən zəhərli maddə qanunsuz dövriyyədən götürülmüşdür.

Müsadirə olunan narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin 751 kq 619 qramını mariyuana, 264 kq 408 qramını tiryək, 843 kq 996 qramını heroin, 22 kq 812 qramını həşiş, 93 kq 101,8 qramını psixotrop maddələr, 117 kq 678 qramını digərləri təşkil etmişdir.

Cinayət məsuliyyətinə 3111 nəfər cəlb edilmişdir ki, onlardan 18 yaşadək 10 nəfər, 18-25 yaş 257 nəfər, 26-29 yaş 481 nəfər, 30 yaşdan yuxarı isə 2363 nəfər təşkil edir.

Beləliklə, ölkəmizdə narkomanıya ilə mübarizənin məhz dövlət və ümummilli siyasət səviyyəsinə qaldırılması, narkomanlığın profilaktikasına və dəf edilməsinə son dərəcə ciddi əhəmiyyət verilməsi, ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin narkotizmin hər cür təzahürünə qarşı prinsipal və barışmaz mövqeyi, narkomanıyanın dəf edilməsində dövlət və hüquq mühafizə orqanlarından konkret nəticələrin tələb edilməsi bu ümumbəşəri bəlanın ərazimizdə yayılması təhlükəsinə Azərbaycanın bugünkü münasibətini xarakterizə edir.

Ramiz ƏLİYEV,
Cəbrayıl rayon
prokuroru, kiçik
ədliyyə müşaviri

Ceyhun Məmmədov 28 yanvar 1975-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Şükürbəyli kəndində anadan olub. O, 1991-1994-cü ildə Suriya Ərəb Respublikasında Əbu Nur İslam Kompleksi, Dəvət və İrşad institutunda təhsil alıb. Daha sonra (1994-1998) Liviya Ərəb Sosialist Xalq Cəmahiriyyəsi İslama dəvət fakültəsində ərəb dili və dinşünaslıq üzrə bakalavr dərəcəsinə yiyələnib. 2000-2002-cü ildə Xəzər Universitetinin Humanitar fənlər fakültəsində Ərəb dili üzrə magistratura dərəcəsi, 2004-2007-cü ildə isə AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru dərəcəsi alıb. C.Məmmədov indiyədək müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. O, 1998-2001-ci ildə İrşad İslam Araşdırmaları Mərkəzində tərcüməçi-referent işləyib. 2001-2002-ci ildə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsində Qarabağ bölgəsi üzrə şöbədə baş mütəxəssis, 2002-2006-cı ildə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Dinşünaslıq ekspertizası bölməsinin müdiri işləyib. 2007-2012, 2012-2013, 2013-2014-cü illərdə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsində Dinşünaslıq ekspertizası, ictimai məsələlər və analitik təhlil şöbəsinin müdiri, "Dövlət və din" ictimai fikir toplusunun redaktoru, Avrasiya tərcümə mərkəzinin tərcüməçisi, AMEA-nın Şərqsünaslıq institutunun Din və ictimai fikir tarixi şöbəsinin böyük elmi işçisi olub. 2015-ci ildən bu günə kimi Prezident Administrasiyasında Millətlərarası münasibətlər, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsində böyük məsləhətçi, 2017-2018-ci ildə isə Azərbaycan Dillər Universitetinin müallimi işləyib.

qaydada görüşməklə start verdi. Bu məqsədlə martın 7-də "8 Mart - Qadınlar bayramı günü" münasibətilə Cəbrayıl şəhər sakini olan yataq xəstəsi Samirə Səfər qızı Şirinova ilə və onun ahıl anası Təberrük Adışirin qızı Şirinova ilə görüşüb söhbət etmişdir.

Görüş əsnasında Ceyhun müəllim onların güzəranı ilə maraqlanmış, sosial çətinliklərinin həll olunması istiqamətində müvafiq köməkliklər göstərilməsini

Deputatın seçicilərlə görüşü

"Koronavirus" təhlükəsi ilə bağlı olaraq əhalinin bir yerdə, kompakt toplaşması mümkün olmadığından rayonumuzdan olan deputat Ceyhun Valeh oğlu Məmmədov öz seçiciləri ilə görüşə fərdi

***

Rayonumuzdan olan deputat Ceyhun Valeh oğlu Məmmədov martın 14-də rayonumuzun 15 yaşlı məktəbli şəhidi, vaxtilə rayonumuzda özünün cəsəretlə ad çıxarmış "Tiqana" ləqəbli Əliyev Samir Qədir oğlunun anası ilə görüşmüşdür.

Şəhidin anası Qaracallı kənd sakini Aliyeva Aminə Misir qızı ilə görüşdə YAP rayon təşkilatının sədri Arif Fərzəliyev də iştirak etmişdir.

Söhbət zamanı şəhid anasının qayğı və problemləri ilə maraqlanmış, bütün

şəhid ailələrinin dövlətin diqqət mərkəzində olduğu qeyd edilmişdi.

Şəhid anası və qohumları onlara gös-

ved etmişdir. Məmmədov onları 8 Mart hədiyyələri ilə də sevindirmişdir.

Görüşdə YAP rayon təşkilatının sədri Arif Fərzəliyev də iştirak etmişdir.

tərilən bu diqqət və qayğıkeşliyə görə öz minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

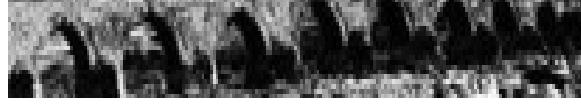
"XUDAFƏRİN"

Kəhrizlərimiz monoqrafik tədqiqatda

AMEA-nın müxbir üzvü, aqrar elmlər doktoru, professor, AMEA Torpaqşünaslıq və Aqrakimya İnstitutunun direktoru Ələvsət Gülüş oğlu Quliyevin "Azərbaycan kəhrizləri" kitabında "Gəncə-Qazax və Qarabağ maili düzənliklərində yerləşən kəhrizlərin su ehtiyatı" adlı bölmədə Cəbrayıl rayonunda olan kəhrizlər haqqında da ümumi məlumatlar öz əksini tapmışdır. Bundan əlavə, kitabın 151-152-ci səhifələrində Cəbrayıl şəhərində Çinar kəhrizinin ümumi görünüşü, Cəbrayıl şəhərində Hüseyn ağa kəhrizinin üzərində yaradılmış Vəlixanov bulağı və Cəbrayıl rayonunda Papı kənd kəhrizinin fotosəkilləri də verilmişdir.

Ələvsət müəllim fədakar alim olduğu kimi, həm də milli ruhlu və

tənpərvər ziyalıdır. Cəbrayıl kəhrizləri və ümumiyyətlə, Qarabağ kəhrizləri haqqında da ayrıca bir kitab hazırlayacağına üreyindən

keçirən alim torpaqlarımızın işğaldan azad olunacağı günü gözləyir. Ələvsət müəllimin ürəyi bu arzuya təşnədir; gözünün, könlünün bu həsrət yanğını Qarabağ kəhrizləri ilə söndürmək istəyir. Onda vətən eşqi o dərəcədə güclüdür ki, İran İslam Respublikasının ərazisindən Naxçıvana gedərək Araz çayı boyunca ayaq saxlayıb, daha yaxın məsafədən doğma Xudafərimizi öz fotoaparatinin obyektivinə köçürüb. Həmin şəkillərdən mənə təqdim etdi ki, oxucularımız da qəzetimiz vasitəsilə bu mənəz-

Şair Ənvər Şıxların kövrək, həzin, nisgilli notlar üstündə dil açan misraları bu heyndə könlümdə gəzib-dolanır:

**Araz üstə qanad açan quş oldun,
El gözündə bu çay boyda yaş oldun.
Sükut dünyasına vətəndaş oldun,
Xudafərin körpüsü!**

Araz çayı üzərində inşa edilmiş bu körpülərin tarixi missiyası o sahili bu sahille qucaqlaşdırmaq - o taylı, bu taylı Vətən torpağının bir-birindən aralı düşməməsi olub. Ancaq taleyin amansız rüzgarları Arazın üzərindən soyuq yellər əsdirib. Get-gəlli, çal-çağırılı olmaq-dansa, "sükut dünyasına vətəndaş olub" Xudafərin körpüsü:

**Niyyəti xoş, əməli bəd olmasın,
Həsrət dolu ürəkdə dərd olmasın.
Bir get-gələ gözleri dörd olmasın,
Xudafərin körpüsü!**

Bəli, illərdir ki, üzərindən bir in-ni-cinni gəlib keçməyən, bir insan hənəri üçün burnunun ucu göynəyən və gözleri yol çəkən Xudafərin körpüsü yolumuzu gözləyir. Şair Ənvər Şıxların sonda söylədiyi "Türkmənçay"ın gecəsinə gün doğa! Lal bəxtinin tilsiminə nur yağa, Xudafərin körpüsü!" arzusunu biz də dilə gətirib deyirik: Allah qismət eləsin ki, tezliklə yurd həsrətimiz sona yetsin, doğma torpaqlarımızın özünü gedib ziyarət edək!

***

AMEA Torpaqşünaslıq və Aqrakimya İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, aqrar elmlər doktoru, professor Ələvsət Quliyevin "Azərbaycan kəhrizləri" ("Elm", 2019) monoqrafiyası qədim su mədəniyyəti abidələrimiz olan kəhrizlərdən bəhs edir. Bulaqlar və çaylar, həmçinin kəhrizlər içməli su mənbələridir. Kəhrizlər haqqında ilk monoqrafik tədqiqat əsəri olan bu kitab gərgin elmi araşdırmanın məhsuludur. Əbəs deyil ki, müəllif özü bu barədə qeyd edir ki, "kəhriz sistemlərinin araşdırılması tədqiqatçıdan mühəndis - hidrotexnik, hidroloq, hidrogeoloq, geoloq və digər iaidiyyəti peşələri bilməklə yanaşı, texniki məlumatları da ümumiləşdirməyi tələb edir."

Kitabı oxuduqca doğrudan da, əsərin çox böyük zəhni əmək hesabına başa gəldiyinin fərqi varır. Çünki burada yuxarıda deyildiyi kimi, müxtəlif elm sahələrinə dair biliklərin qovşağında sözlənməli nəzəri və praktik mülahizələr özünə yer alıb. Elə ilk bölüm kimi verilmiş "Kəhrizlər ekoloji baxımdan ən təmiz su mənbəyidir" hissədə müəllifin giriş yazısı kimi təqdim etdikləri özlüyündə çox şeylər deyir. "Kəhriz nədir?" sualı altında qoyduğu başlıqdakı yazılarda diqqət yetirməklə Ələvsət müəllimin məsələyə çoxtərəfli fikir prizmasından yanaşdığını da aydın görürük. "Kəhriz insanların yaradıcı fəaliyyəti nəticəsində yeraltı suları öz axını ilə yer səthinə çıxaran meliorativ sistemlərə - hidrotexniki qurğulara deyilir. Azərbaycan çay şəbəkəsi zəif inkişaf etmiş ərazilərdə zəngin yeraltı su ehtiyatı vardır. Məhz kəhrizlər vasitəsi ilə bu sülardan ilin bütün fəsillərində istifadə etmək mümkündür.

Kəhrizlərdən istifadənin aşağıdakı üstün cəhətləri vardır:

-kəhriz suyu saf və təmizdir;

- az xərclə fasiləsiz su əldə olunur;
- əhalinin içməli və suvarma suyuna tələbatını ödəyir;
- bəzi yerlərdə hətta dəyirman işlədir;
- təbii drenaj rolunu oynayaraq ekoloji aləmə müsbət təsir göstərir;
- ən etibarlı su mənbəyi hesab olunur;
- xalqın tarixinin şanlı yaddaş abidəsi olan kəhrizlər burada yaşayan xalqların oturaq həyat tərzinə malik olduğunu təsdiq edir;
- cuzi xərclə cari təmir olunur və s.

Kəhrizlərə diqqət azaldıqda onlar sıradan çıxır və nəticədə xoşagəlməyən proseslər baş verir. Belə ki, ərazidə yeraltı suların rejimi dəyişərək qrunt suyu səviyyəsi yer səthinə yaxınlaşaraq, yerli şərait üçün çox təhlükəli olan torpaqların bataqlıqlaşması və təkrar şorlaşmasına səbəb olur. Qısa zamanda yüzlərlə hektar münbit torpaq sahəsi əkin dövriyyəsinə çıxarılır. Ekoloji tarazlıq pozulur. Mövcud heyvanat və bitki aləmi məhv olur, yerində bataqlıq və şoranlığa uyğun fauna və flora formalaşır. Yaşayış məntəqələrində kəhrizlərin batması binaların zirzəmisinə qədər qrunt suyunun qalxmasına səbəb olur (1972-1980-ci illər. Gəncə, Ordubad, Naxçıvan). Binalarda çökmə, qəza və uçma halları baş verir. Yeraltı suların mineralaşması artır, yeraltı suların yer səthinə yaxınlaşması nəticəsində onların çirkənməsi baş verir. Bundan başqa, kəhrizlərin təmiri və bərpası həddindən artıq çətinləşir.

Göründüyü kimi, əhalinin su ilə təminatında kəhrizlərin əhəmiyyəti və rolu böyük olsa da, onlara qarşı laqeydlilik və ya diqqətsizlik də problemlər doğurur." (səh. 10-11). Göründüyü kimi, kəhrizlərin insanların həyatında

mühüm rola malik olduğu ayrı-ayrı bəndlər şəklində şərh olunur, habelə kəhrizlərə qarşı laqeydliyin də hansı fəsadlara yol açdığı konkret faktlar əsasında göstərilir.

Professor Ələvsət Quliyev monoqrafiyada Dünyanın kəhriz sistemləri barədə də yetərli informasiyalar verir:

"Eramızdan əvvəl 714-cü ildə Assuriya kralı II Sarqonun dövründə baş verən zəlzələ nəticəsində Alhu şəhərinin dağılması barədə verilən məlumatlarda Urartu çarlığında (e.ə. VI-II əsrlər) mədəniyyət işlərinin yerinə yetirilməsi zamanı yeraltı suların drenajlarla səthə çıxarılmasından bəhs olunur. Bu dövrdə Decle vadisində, Midiyada, Persipolisde, Omanda, Misirin dəniz sahillərində kəhrizlər artıq geniş coğrafi əraziyə malik idilər və qədim tarixçilərdən Herodot, Polibus, Diodorus, Sikulus və başqaları kəhrizlərin coğrafi yayılması barədə öz əsərlərində olduqca maraqlı məlumatlar vermişlər.

Tarixi məlumatlara görə Sasaniilər dövründə təkə Şimali İraqda suvarma sistemlərinin inkişafı nəticəsində indikindən 40% çox, yəni 15 milyon insan yaşayırdı. Ərəblərin işğalçı yürüşləri dövründə kəhrizlərin qazılması çox sürətlə daha uzaqlara yayılmağa başlamış və Kipr, Siciliyaya, Mərakeşə, İspaniyaya, Kanar adalarına gedib çatmışdır. Bu proses Abbasilər xilafəti dövründə Şərqi İrandan Mərkəzi Asiyaya, sonralar İspaniyadan Peru və Meksikaya keçmişdir.

Kolumb Amerikani kəşf etməzdən qabaq yerli əhali Perunun Sakit okean sahillərində, Meksika yaylasında kəhriz sularından istifadə edirdi və həmin vaxt onlar nəinki İran, hətta Şərqi dünyası haqqında heç bir məlumata malik deyildilər. Peruda pakios və ya faques, Böyük Britaniyada drenaj,

Səudiyyə Ərəbistanında falaj, Tunisədə foqqara, Meksikada mambo və ya alkavor, Azərbaycanda kəhriz, İranda qanat və kəhriz, Əfqanıstanda kəhriz, Çin və Pakistanda karez, İordaniya və Suriyada qanat romani, Mərakeşdə kettara, İspaniyada qaleria və ya pozeziya, Omanda və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində falaj və ya aflaj, Belçikada kahn, Ukraynada katakom adlanan kəhriz sistemləri hesabına dünyada 15 milyon hektar torpaq sahəsi suvarılır. Onların təxminən yarısı İranın, qalan hissə isə əsasən Əfqanıstanın, Pakistanın, Türkmənistanın, Azərbaycanın, Çinin, Omanın, Mərakeşin və Meksikanın payına düşür.

1950-ci ilə qədər İranın əsasən Tehran, Qum, Nişapur, Yəzd və Kirman ərazilərində ümumi uzunluğu 160 000 km olan 38 000 kəhriz mövcud olmuş və onların suyu ilə 7 milyon hektar tarla və meyvə bağları suvarılmışdır. Bu gün müasir texnologiyanın tətbiqi, su anbarlarının, kanalların inşası hesabına kəhrizlərin sayı 21 000-ə enməmişdir, bəzi əyalətlərdə, məsələn, Yəzddə, Kirmanda kəhriz sistemləri hələ də yeganə su təchizatı mənbəyi hesab olunur.

Kəhrizlər həm də zaman-zaman siyasi çekişmələrin qurbanı olmuşdur. 1200-cü illərdə monqolların hərbi yürüşləri zamanı Türküstanda, Mesopotamiyada yaş 400 ili keçən kəhrizlər dağıdılmışdır.

İsfahan şəhərini 1237-ci ildə yerlə-yeksan edən monqollar kimi daha sonralar - 1387-ci ildə bura hücum edən Əmir Teymur da əhalinin su təchizatının əsasını təşkil edən kəhrizlərin dağıdılması əmrini vermişdi. Teymurun varisi Şahrux isə hakimiyyətinin ilk illərində atasının səhvinə düzəldərək kəhrizlərin bərpası ilə məşğul olmuşdur" (səh. 20-21).

Bu cür məlumatları verməklə

(Davamı səh. 8-də)

